

Ойуунускай кэпсээннэрин билигнни олоххо суолтата

Автор И.Г. Спиридонов аатынан Кириэстээх орто
оскулатын 11 кылааһын үөрэнээччитэ

Ксенофонов Алексей

Салайааччы Ксенофонтова С.А. Саха тылын,
литературатын учуутала

Платон Алексеевич Ойунский, Фото 1926 г.

Саха советскай
литератураны
төрүттээччи,
общественнай
политическай деятель,
Саха сиригэр Советскай
былааһы
төрүттээччилэртэн
биирдэстэрэ, губревком
председателэ,
үөрэҕири уонна
доруобуя
харыстабылын
народнай комиссара,
Саха сирин
суруйаачыларын союһун
председателэ, тыл
уонна культура
институтун
директора, партия 10
сьезин делегата, ССРС
Верховнай Сэбиэтин
депутата, Саха
сиринээҕи КСК уонна
совнарком бастакы
председателэ

Ойуунускай төрөөбүт балаһана

Дорообо, алааһым, сирэм күөх алааһым
Эн дьоллоох мындааһар мин үөскээн үүммүтүм...
Дорообо, кындалым, кэрэ күөх кындалым!
Эн ньуурун үрдүгэр мин күнү көрбүтүм...

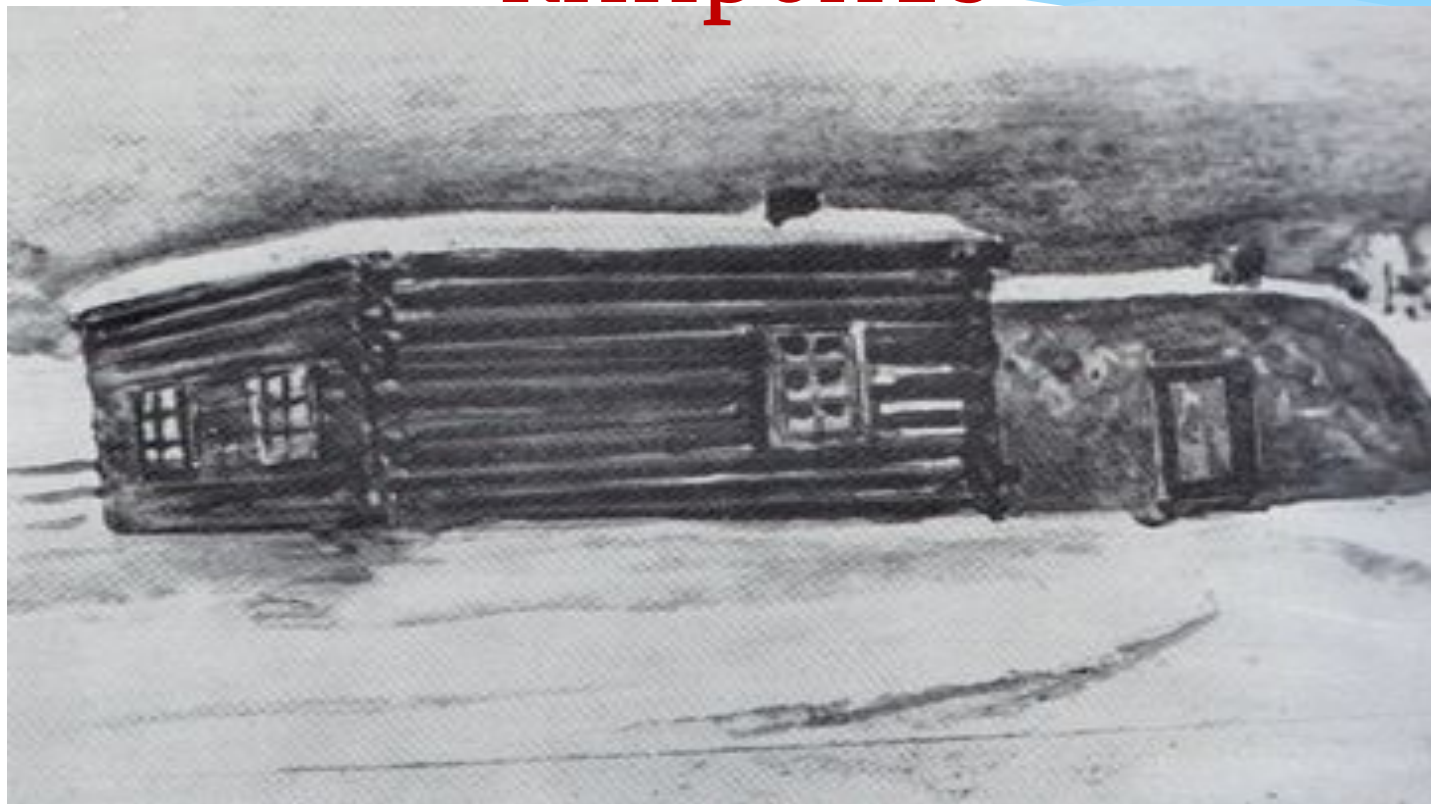

Ийэтэ Дьэбдьэкиэй

Өйдүүбүн бу кэрэ сирэм
күөх хонууну,
Кыра уол бэйэбин мин
ийэм таптыырын...
Мин манна иитиллэн,
атахпар турбутум...
Бу күнү көрдөрбүт,
ийэккэм, бырастыы!

Таатта5а бастакы оскуола 1906
сыллаахха аһыллыбыта
Ойуунускай манна үөрэнэ
киирбитэ

Революционер- поэт

Делегаты I Учредительного съезда Советов, 1922 г.

Бастакы советскай айымньы «Үлэһит
ырыата» нууччалыы «Рабочая марсальеза»
халыыбынан суруллубута

Кырыыһы кыйдаан, кыһалҕаны кыччатан,
Кытаанах дьыаланан, кыһыл хаанынан
Сир-ийэ дьолун- соргутун
Ситэ баттаан, быһа кыйдаан,
Үөрүү- көтүү үөскүөн туһугар
Үүрэн аҕаллыбыт – үтүө доҕоттоор!

* “Ойуунускай айымньылары ханнык баҕарар кэмнэ иитэр, сэрэтэр, өйдөтөр суолталарын сүтэрбэттэр” диэн суруйар литературовед В. Н. Протодьяконов.

Улуу Куданса

- * Улуу Куданса айымнын 1929 сыллаахха суруллубут. Улуу Куланса аба ууһун баһылыга, модун санаалаах, дохсун майгылаах киһи. Кини үс улахан аһыһыны онорор. Хаһан да сууйуллубат албаһа айылбаһаны утары барбыта буолар. Айылба киһи иннигэр хаһан да сөһүргэстиэ суоҕа. Оннук саныыр, уолбаһамдытык быһыһыланар сэттээбэ, киһи эрэйдээх санаата олус модунун да иһин, кыаба бэрт кырата көрдөрүллүбүт.

* . Бу айымньыга икки суолга тохтуохха сөп. **Бастакытынан**, төһө да буолтун иһин, Улуу Куданса дьоно-сэргэтэ кыһалҕата суох, эрэйи билбэккэ олороллорун туһугар туруулаһар патриотическай өй-санаа холобура диэн. **Иккиһинэн**, айылҕаны утары барыы олорор мутугу кэрдинии буолар.

Өйдөөх оџо

- * Аџа манна оџотугар туох үөрэџи биэрдэ? Мөџөн- этэн, ыһытаан- хаһытаан оџотун куттаабата, кэлэппэтэ. Оџотун дэлби хайџаата, тукаам диэн эйэџэстик ыһырда. Оџо накаастанна, этэ ыалдьан ытаан бахсырыйда. Ол эрээри, тоџо таһыллыбытын бэйэтэ быһааран биэрдэ, үлэттэн куотар куһаџанын өйдөөтө. Аџа сөптөөх үөрэџи биэрбит дии санаатым.

Алексаандыр Македуонускай

- * Быдан былыр үөскээн-төрөөн албан аатырбыт, «хааннаах болотунан дьоллонон» бар дьон кырыыһыгар барбыт улуу ыраахтааҕы туһунан номох биһиги бүгүнгү олохпутугар **иитэр – үөрэтэр суолтата** сүүнэ эбит.
- * Кини хаанынан уһуннаран, күлүнэн көмөн үгүс судаарыстыбалары баһылаабыта. Ол иэстэбилэ суох таах хаалбатах. **Тыыннаах киһиэхэ саамай ыар накаастабыл- дууһата моруу буолуута, бэйэттэн кэлэйии, бэйэни абааһы көрүү эбит.**

* «Мин дьолум хааннаах болот дьоло - ол оннук дьол суолтата тугуй? Кырыыска этилинним...»

- * . Оџону, кырдыаџастары да өлөрөрүн улаханна уурбатах. Аан дойдуну аймаабыт киһи, киһини өлөрөн аатырбыт киһи.
- * Кини туһунан норуот үчТөһө да аан дойду кинини биллин, улуу киһи диэтиннэр, кини ыччакка туох да үчүгэй холобуру, санааны биэрбэтүгэйи ахтыбат.»
- * Александр учуутала – Аристотель. Кырдыаџас киһи сүбэтин өйдөөбөтөх, учууталын тылын истибэтэх»

Өйтөн суруйуу түмүгэ

- * Өстөһүү- алдьярхай төрдө, өлүү- сүтүү быата буолар. Ордугурбаһыы, ымсыы быһыы киһилии сигилини алдыатар. Сири- уоту урусхалыыр сэттээх, сир- дойду иччилээх, ол иэстэбиллээх. Кырдыаҕас тылын ытыктаабат буолуу кэскили быһар. Өркөн өй, элбэх билии хаһан да үрдүктүк сыаналанар. Норуот үгэстэрин тутуһуу сиэр- майгы сатарыйбатыгар тирэх буолар

Амма Аччыгыйа

- * Платон Ойуунускай үгүс киһиттэн чахчы **ордуга, дьиннээх кэрэтэ**- кини дьону кытта тэннэ туттан сылдьан, үөрэтэрдии - дьулатардыы буолбатах, сүбэлиирдии, сэхэргиирдии кэпсиир, дакылааттыыр, суруйар киһи этэ. Ол ордук ылыннарыылаах, күүстээх

* Ойуунускай норуот сүрэбиттэн сүппэт
кэрэ айымньытынан көлүөнэлэр
ортолоругар бииргэ **олорсо** сылдьарыгар
кытаанахтык эрэнэрэ.

Ойуунускайга аналлаах өйдөбүннүктэр

Ытык-
Күөлгэ

Дьокуускай
га

Үс саха төрүү⁵эр,
Үөрүүлээх күнүгэр
Мин ырыам ылланыа,
Мин аатым ааттаныа...